

De vijfde dag

Frank Noë

De vijfde dag

Nieuw Amsterdam Uitgevers

© Frank Noë 2016

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp image realize

Omslagillustratie © Jeroen Verhoeff

Foto auteur © Mark Sassen

NUR 301

ISBN 978 90 468 1866 4

www.nieuwamsterdam.nl/franknoe

Proloog

Ik drijf op mijn rug in een vistank met warm water. Het masker van mijn gezicht, de versleten knieschijven van mijn broek en mijn linkervoet gehuld in een plastic zak zijn het enige wat boven water uitsteekt. Ik heb het gevoel alsof ik door een reusachtige vogel ben opgeslokt. Mijn haren zweven rond mijn hoofd en mijn huid is bedekt met een dun laagje vet dat vaag naar vis ruikt. Zachtjes neurie ik iets uit Jonathan Livingston Seagull terwijl ik me inzeep en ik voel hoe het vuil van De Vijfde Dag van me af spoelt.

Viskwekerij De Vijfde Dag ligt in een uithoek van de polder en de enorme vijvers lijken op een groot ondiep meer, alsof ze vergeten zijn dit stukje in te polderen. Tweeënhalve kilometer lang, één kilometer breed, groter dan de Amsterdamse grachtengordel, met veertig genummerde visvijvers en als je over de smalle dijkes loopt die de vijvers scheiden, is het of je op water loopt. De enorme visvijvers en de vaarten en de sloten werden uitgebaggerd toen het hier nog IJsselmeer was. Toen het water werd weggepompt bij het droogleggen van de polder kwam de structuur van de viskwekerij kant-en-klaar aan de oppervlakte. De enorme vijvers zijn ondiep, de dijken zijn van gras en langs de oevers staat riet. Snoek, snoekbaars maar vooral karpers kweken we op in de vijvers.

Bij de ingang van de viskwekerij staat een vier meter hoge

goudkleurige vis, een reuzenkarper op een blauwe betonnen sokkel, en een boog over de weg van smeedijzer met daarop ‘De Vijfde Dag’. Zonder puntjes op de ij. Aan elke kant van de boog staat een viskwekerswoning, een van ons en een van opzichter Van Pelt en zijn vrouw Julia. Ranke witte huizen met blauwe betonvlakken – volgens de architect een knipoog naar het Rietveld Schröderhuis – en balkons met blauw geschilderde balustrades. Niet zomaar blauw, koningsblauw. Voorschrift van de architect. Op de begane grond is het onderhuis, met een werkplaats, een washok, voorraadkamers en een kast voor gasflessen. Op de eerste verdieping wonen wij. En op de tweede, onder een sierlijk boogdak, is mijn slaapkamer.

Onze huizen waren de eerste huizen die in de polder gebouwd werden en ze zijn ontworpen door Romke de Vries – een bekende modernistische architect. Hij tekende niet alleen ons huis, ook het laboratorium en het broedhuis. Het broedhuis is een grote kas met daarin plastic tanks waarin viseieren worden bevrucht en opgekweekt. Ook tekende hij de stuwtdjes waarmee de grote vijvers van vers water voorzien worden uit het meer, de schuren en de lantaarnpalen. De Vijfde Dag is niet zomaar een viskwekerij, het is een modelviskwekerij.

Nog steeds geniet ik van de details, de aandacht die zelfs aan deurknoppen en aan de schakelaars van de waterpompen is besteed. Maar het mooiste vind ik het hevelhuis, een pomphuisje dat parmantig boven op de dijk staat en waarmee zuurstofrijk water uit het meer de viskwekerij in wordt gepompt. Via een ingenieus systeem van stuwen en vaarten wordt het water daarna tot in de laagste uithoeken van de visvijvers geleid. Nergens in de wereld is een gat in een dijk gemaakt om water naar b́nnen te laten. Alleen bij De Vijfde Dag.

Ik laat water in de holtes van mijn gesloten ogen stromen en

voel hoe de snoekjes aan de tenen van mijn rechtervoet knabbelen. Door de ziekte van mijn vader moest ik, Sylvia Andriessen, deze winter De Vijfde Dag leiden. Daar was ik op geen enkele manier op voorbereid. Wie is dat wel als je vierentwintig jaar bent? Ik open mijn ogen, knipper het water weg en daarna zie ik door het glazen dak van het broedhuis de maan opkomen door een dunne laag mist. Een groot deel van de visvijvers is bevroren, alleen de vijvers bij de energiecentrale zijn door het koelwater ijsvrij. Vijvers zes en zeven liggen als lege zwarte ogen in het land. Onwillekeurig denk ik aan de priemende ogen van de aalscholvers en aan het wendbare, scherpe brein achter hun haakse snavels.

Na een hele poos krijg ik het koud en klim ik uit de vistank. Ik ruik heerlijk. Ik knoop een zachte, witte handdoek om mijn hoofd en uit de wijde pijpen van mijn Lois-spijkerbroek stroomt water. De grond rond mijn voeten wordt donker. Ik kijk naar mijn blote voet en naar de andere, in plastic verpakt. Mijn slechte voet voelt twee keer zo dik als een normale voet. Ik hink naar de keukentafel, leg mijn hoofd in mijn weke handen en voel mijn oogballen heen en weer schieten tegen de muizen van mijn duimen.

I

De Vijfde Dag werd op 8 mei 1964 geopend. Ik was elf jaar. Feestvierders kwamen in een lange stoet auto's over de dijk aanrijden met voorop een open vrachtwagen die door de diepe bandensporen in de oprijlaan deinde terwijl de muzikanten in de laadbak moeite hadden om hun evenwicht te bewaren op hun wankеле krukjes. Een dikke man blies met bolle wangen op een trompet en de schelle tonen dreven door de laagte vol klei en modder naar ons huis, waar ik op de bovenste verdieping naar de stoet stond te kijken met mijn hand boven mijn ogen tegen de lage ochtendzon. Helemaal achter aan de stoet reed een motor met zijspan. Uit de bak stak een groot, houten kruis.

Het was warm en een wesp kwam op mijn limonade af. Geluidloos zweefde de wesp voor me langs, goud met zwart, in bleek zonlicht. Hij landde op de dunne rand van mijn glas, greep zich vast met zijn harige pootjes en tastte met zijn antennes de zoete lucht af. Ik keek hoe hij vooroverboog en dronk, met zijn verbaasde zwarte ogen en gulzige snuit. Ik schrok op door een scherpe piep en daarna de stem van mijn vader: 'Test, een, twee, drie.'

Ik legde mijn kin op de koningsblauwe reling van het balkon en zag dat mijn vader had plaatsgenomen achter een microfoon op een standaard. Mijn moeder stond naast hem. Ze droeg een gele zomerjurk.

Toen de vrachtwagen langs de reusachtige gouden karper reed, bonsde een van de mannen met zijn vuist op het dak van de cabine en de vrachtwagen stopte vlak voor ons witte huis. Ik rende de trap af en ging naar de boog. Onder de smeedijzeren toegangsboog stond Sebas, de terreinmeester van De Vijfde Dag. Hij droeg een kakibroek, een wit overhemd en een zonnebril. Hij was slechts één meter zeventig, maar door zijn afrokapsel kwam daar zeker nog tien centimeter bij.

De andere auto's parkeerden schots en scheef langs de weg en opeens stroomden mensen het erf op. Opgewonden rende ik naar beneden. De motor met zijspan reed door tot naast de microfoon. Pastoor Baltus stapte af, maakte het kinriempje van zijn leren helm los en deed zijn motorbril af. Daarna haalde hij een hand door zijn haar en zei: 'Wat een glorieuze dag.' Met zijn handschoenen nog aan tikte hij op het ruwe hout van het kruis en zei: 'Eerst deze maar eens op zijn plaats zetten.' Hij keek om zich heen en met een hoofdknikje riep hij Sebas en de pompmeester naar zich toe.

Sebas wees vragend met zijn wijsvinger op zijn borst.

De pastoor trok zijn handschoenen uit en legde die op het zadel.

'Waar wilt u hem hebben?' vroeg de pompmeester, terwijl hij het touw losmaakte waarmee het kruis aan de zijspan was vastgebonden.

De pastoor keek naar de gouden karper en wees daarna naar de toegangsboog. 'Daar.'

Sebas pakte een hoek van het kruis en de pompmeester boog zich voorover en legde zijn handen op de voet van het kruis.

'Op drie. Een, twee, drie.'

'Jezus, wat is dat ding zwaar.'

Ze puften en hijgden. 'Hoe heeft hij hem ooit in die bak ge-

kregen?’ vroeg Sebas. Het kruis was nu uit de bak getild en Sebas nam het op zijn nek. ‘Jij daar, Sylvia,’ zei hij boos. ‘Sta daar niet zo te lachen.’ Ik deed mijn best, maar het lukte me niet om te stoppen. ‘Help eens mee.’

‘Meehelpen? Hoe dan?’

‘Pak dat touw. En loop met me mee. Dan struikel ik er niet over.’

Ik pakte het touw, schoot het op in grote lussen en liep stap voor stap voor Sebas uit naar de smeedijzeren boog. Ik trek het kruis vooruit, dacht ik en ik voelde me machtig. Achter me hoorde ik Sebas hijgen. ‘Hier?’ vroeg ik toen we onder de boog stonden.

Sebas leek onder het gewicht te bezwijken.

‘Nou sta je weer te lachen.’

‘Sorry mijnheer Sebas.’

‘Mijnheer me niet.’

Sebas en de pompmeester zetten het kruis overeind, en ik keek langs het kruis omhoog naar de hemel. De top leunde tegen de boog, ik kneep mijn ogen tot spleetjes en ik zag een stralende cirkel van licht rond het kruis en hoog daarboven vlogen vogels.

In het onderhuis waste pastoor Baltus zijn handen. Zijn gezicht was vuil en alleen rond zijn ogen zat geen stof. In de wasbak stond de zilveren ijsemmer met daarin een wijwaterkwast. Hij droogde zijn handen aan een blauw-witte handdoek en liet de emmer vol lopen met water.

‘Gebruikt u gewoon water?’ vroeg ik.

‘Ja, dat doe ik.’

‘Gewoon kraanwater?’

‘Wat is daar mis mee?’

‘Niets. Ik bedoel. Het is toch...’

‘Je bedoelt dat het een beetje gewoontjes is. Kraanwater om mee in te zegenen. Je had wat meer verwacht. Heilig water?’

‘Zoiets ja.’

‘En hoe zou je dat water dan heilig willen krijgen?’

‘Dat weet ik niet, mijnheer.’ Ik kreeg het opeens benauwd omdat ik niet zeker wist of je wel mijnheer mocht zeggen tegen een pastoor.

‘Ik zal het je laten zien.’ Hij draaide de kraan dicht. Sloot zijn ogen, prevelde wat en maakte met zijn hand een kruis boven de bak. Hij deed zijn ogen open en zei: ‘Zo. Nu is het heilig water.’ En hij duwde me lachend het onderhuis uit.

Buiten botste ik tegen wethouder Smeenk op. Hij droeg een donkergrijs pak met daaronder een gilet met rode en zwarte ruiten als bij speelkaarten. Zijn haar was toen nog vol en lang. Hij pakte de microfoon vast als de zanger van een band. De andere hand had hij in zijn zak. Hij zei: ‘Goed mensen, nu allemaal hier komen. Hierheen allemaal.’ De microfoon zong weer rond. Hij tikte op de gazen kop, gebaarde naar opzichter Van Pelt die bij de versterker stond en toen het gepiep ophield ging hij verder. ‘Mooi. Jim en zijn mensen hebben hard gewerkt. De vijvers zijn klaar. Het broedhuis is klaar. En ik moet zeggen, het is allemaal prachtig geworden. De gebouwen, mensen, de gebouwen zijn werkelijk schitterend, modern en alles. Dit hier, De Vijfde Dag, is waar het nieuwe land voor staat.’ Boven de zwarte dijk dreven enorme wolken door de blauwe lucht. ‘Dit is wat nergens anders kan. Kijk goed om je heen, want dit is de toekomst. Waar in de wereld heb je zo’n moderne viskwekerij? Jim en zijn mensen hebben het groots aangepakt. En dat is zoals het moet. Je doet het goed of je doet

het helemaal niet. Hier kan dat. Dit is waar de polder sterk in is en dit is hoe het moet.'

Hij wreef met zijn wijsvinger langs zijn neus en zei zachter: 'Als wethouder kan ik niet anders zeggen dan dat ik trots ben op wat ondernemers zoals Jim Andriessen bereiken. Applaus voor Jim.'

Er werd geklapt.

'En dan wil ik nu de viskwekerij officieel openen.'

Sebas en de pompmeester liepen snel naar de toegangsboog en rolden een rood lint uit dat ze haastig aan de staanders van de boog knoopten. Met plechtige passen liep de wethouder naar de boog, mijn vader naast hem, Van Pelt daarachter. Bij het lint hielden ze stil. De wethouder wachtte tot hem een schaar werd aangereikt, maar niemand had aan een schaar gedacht. Mijn vader keek om. Van Pelt keek om. Er ging geroezemoes door het publiek. Het broedhuis was ver weg. Mijn vader verplaatste zijn gewicht naar zijn linkerbeen, stak zijn hand in zijn rechterbroekzak en haalde er een zakmes uit. 'Gebruik dit maar,' zei hij.

De wethouder klapte het mes open en zette het op de bovenrand van het rode lint. 'Hierbij verklaar ik De Vijfde Dag officieel voor geopend.'

Applaus. Harder nu.

Daarna liep pastoor Baltus met de ijsemmer naar de gouden karper en doopte de wijwaterkwast in de emmer. Iedereen stond om hem heen. Hij keek me aan, knikte naar de ijsemmer en knipoogde naar mij. Het was doodstil. De pastoor schraapte zijn keel en zei toen plechtig: 'Op de vijfde dag schiep Hij de vogels en de vissen en zegende hen.' Hij sloeg met de kwast naar de gouden karper. 'En Hij zei: word vruchtbaar en wees talrijk.' Hij sloeg nog meer wijwater naar de vis en daarna naar

de boog en in de richting van het huis en de vijvers. De aanwezigen applaudisseeden en iemand mompelde: 'Mooi gezegd. Heel goed.' Daarna begon de band te spelen en champagnekurken schoten in de lucht. Een windvlaag blies de metalen muziekstandaards om. De bladmuziek lag in de modder maar de band speelde gewoon door. Ik keek vooral naar de dikke trompettist. Zijn grote snor was nat van het snot. Zijn buik zo dik dat zijn uniform strak stond en de gouden knopen blonken in het felle polderlicht.

Na de inzegening ging ik met Sam terug naar het balkon terwijl de gasten champagne dronken rond de gouden karper. Sebas en de pompmeester laadden het houten kruis weer in de bak van de zijspan, Smeenk sloeg mijn vader op de schouder en de band speelde. Mijn broer Sam was op de grond bezig met autootjes. Mijn moeder leunde met haar ellebogen op de reling van het balkon. 'Dit is een donkere plek,' zei ze terwijl ze over De Vijfde Dag uitkeek. Ze stapte op haar sigaret en draaide haar schoen een kwartslag.

Ik begreep haar niet. Een donkere plek? De zon scheen. Het was helemaal niet donker.

In de eerste zomer werkten er dertig tot veertig mannen en vrouwen op de viskwekerij, losse werklieden, vooral mensen uit de Noordoostpolder. 'Hé jullie,' schreeuwde Van Pelt, 'kom eens hier, met die magere konten van jullie.' De warme wind die over de leeggestroomde visvijver kwam, rook naar vocht en modder. Op de dijk stond een rij seizoenarbeiders. Ze stonden te zweten in hun gele regenbroeken en rubberlaarzen.

Van Pelt stond in zijn waadpak bij een stuw met een volwassen karper van bijna een meter aan zijn voeten. De bek van de vis was opengesperd. Zijn lippen waren een beetje oranje, alsof

hij lippenstift ophad, en zijn zilveren schubben glansden in de zon. Hij leefde nog en ik had met de vis te doen.

‘Er zijn sommige vissen die nooit gevangen worden,’ zei ik. De hoofden van de seizoenarbeiders draaiden allemaal mijn kant op.

Van Pelt keek me geïrriteerd aan. ‘Hoezo?’

‘Vraag maar aan elke visser. Sommige vissen kun je gewoon niet vangen.’

‘Ik hoef het niet te vragen aan een visser. Ik weet zo wel dat het onzin is. Iedere vis kun je vangen.’

‘Ze zijn niet sterker dan de andere vissen. Niet sneller. Ze zijn aangeraakt door iets... speciaals.’

‘Welk kinderboek heb jij zitten lezen?’ Van Pelt knipte met zijn vingers om de aandacht van de arbeiders te trekken. ‘Waar we het hier over hebben is... Als een karper groot is, heb je een probleem. Je wilt hem pakken maar hij is... gewoon te groot. Dit is wat jullie moeten doen.’ Van Pelt bukte. ‘Zo pak je hem beet.’ Hij deed zijn wijs- en middelvinger uit elkaar, stak zijn hand onder de staart van de karper door en pakte de aarsvin tussen zijn vingers. Met zijn andere hand deed hij hetzelfde bij de borstvin. ‘Hou de vinnen stevig vast. De vinnen zorgen voor je grip.’ De seizoenarbeiders hadden hun armen over elkaar voor hun borst.

‘Waarom zo moeilijk. Waarom steek je je vinger niet in zijn aars,’ riep een van de seizoenarbeiders. De anderen lachten.

Van Pelt negeerde de opmerking en zei: ‘Je checkt of de vis gezond is. Geen wonden. Geen bloed. Als alles oké is, gooi je hem daarin.’ Met een snelle beweging gooide hij de karper in een zwarte plastic ton die op de dijk stond. ‘Duidelijk? Jezus.’

Ik liet Van Pelt en de seizoenarbeiders staan en liep door naar vijver zes, een vijver van elf hectare in de uiterste punt van de

viskwekerij. Vijver zes was die zomer het grootste zwembad van de streek. Wie over de dijk fietste moet het een gek gezicht hebben gevonden: er dreven luchtbedden, opblaasstoelen en Sams groene krokodil in een vijver – midden in de polder. Aan de rand van een van de vijvers had mijn vader van oude planken een terras aangelegd met rieten stoelen en een gele reclameparasol van Chiquita.

Op een windstille dag aan het eind van die zomer nam mijn vader me mee naar het hevelhuisje. Het water van het meer was dik en glad als olie. Mijn vader hurkte op de basaltblokken, strekte zijn arm en wees op een groep vogels. ‘Aalscholvers,’ zei hij. Hij wees op een cirkel van zwarte vogels die wild met hun vleugels sloegen. Het water spatte op. Sommige vogels sloegen zo hard op het water dat ze een stukje uit het water werden opgetild. ‘Weet je waarom ze dat doen?’

‘Ze spelen?’ antwoordde ik aarzelend.

Mijn vader lachte. ‘Nee, ze laten de vissen schrikken. Door het geklapwiek vormen ze een soort net. De vissen durven er niet langs.’

Op een paar meter afstand wees mijn vader andere aalscholvers aan die onder de luidruchtige cirkel door zwommen. ‘Dat zijn de duikers. Ze drijven de vis omhoog.’

Hij stak een sigaret op, keek naar de hemel en zei: ‘Nou moet je opletten.’

Uit de lucht doken drie aalscholvers in de cirkel, ze verdwenen onder water en kwamen met hun grote gehaakte snavels vol met vis weer boven.

‘Ze zijn zo slim,’ zei mijn vader.

‘Praten ze met elkaar?’

Hij glimlachte. ‘Je zou het bijna denken.’

Dat was de eerste, idyllische zomer op De Vijfde Dag en als kind denk je dat het altijd zo zal blijven, een permanente zomervakantie, alsof De Vijfde Dag er altijd al geweest was, er altijd zou zijn.

Op 25 november 1978 draaide de wind en was het in één klap winter. De herfst was tot dan toe mild en aangenaam geweest en op mijn vierentwintigste verjaardag had ik nog met mijn rug tegen de sokkel van de gouden karper in de najaarszon gezeten. Het riet langs de vijvers was beige met dorre, zandkleurige pluimen en in de wilde struiken bij de grote stuw hingen fel-rode bessen. Rondom De Vijfde Dag lag de polderklei open en bloot, vol kleine witte schelpjes.

Ik zat in de luwte van het hevelhuis op de besneeuwde dijk en keek naar de vogels op het meer. Alle trekvogels waren verdwenen. De overwinteraars leken ontheemd door de plotse-linge weersomslag en schenen te zoeken naar een nieuw ritme. Grote zwermen kwamen samen boven het water. Zwart en wit, meeuw en kapmeeuw. Ze zwenkten, stegen omhoog tot de zwerm een kleine vlek was geworden aan de hemel. Daarna doken ze omlaag en in volle vaart maakten ze een scherpe bocht alsof ze hun kracht wilden tonen.

Ook de aalscholvers zochten elkaar op. Ze klitten samen op de dijk. Rusteloos en ongemakkelijk zaten ze op het ongelijke, zwarte basalt, terwijl de harde noordenwind het water donker en troebel maakte zodat ze niet konden jagen. Hongerig en geïrriteerd door het wachten, vlogen de vogels op en trokken in formatie een zinloos patroon over het onstuimige meer. Ik

keek naar hun langgerekte halzen, hun brede vleugels en korte staart en de vorm deed me denken aan een dolk. Ik had zo lang naar ze gekeken dat mijn vingertoppen gevoelloos waren geworden. De aalscholvers hadden het nutteloze van hun vlucht ingezien en streken neer op het water.

Achter me, in de struiken rond de stuw waar water uit het meer De Vijfde Dag in werd gelaten, hoorde ik de wind. Na een tijdje stegen de aalscholvers weer op en vlogen in V-formatie tegen de wind in over de visvijvers, en ik stelde me voor hoe de scholen vissen in de vijvers eronder de bewegingen van de zwerm spiegelde. Vis en vogel verbonden.

Misschien, dacht ik, terwijl ik het hevelhuis binnenging en met de zwarte draaischakelaar de enorme waterpomp aanzette, krijgen alle vogels een waarschuwing: de wind draait, het wordt winter, barre tijden zijn op komst en instinctief weten ze dat winter het jaargetijde van de dood is, en na die voorankondiging willen alle vogels hetzelfde: onbeperkt schransen.

Op de dijk, aan de rand van het dode, getijloze water van de voormalige binnenzee, droogden de aalscholvers hun vleugels. Maar niet zo geduldig als in de zomer, wanneer ze zich koesteren in de warmte van de zon. Nu keken ze rusteloos om zich heen, naar het ijskoude water tussen de basaltblokken en naar elkaar.

Lang voordat de vleugels droog waren vlogen ze weer op. Snel, maak haast, schiet op, we gaan. Maar waarvoor? Het water was nog steeds even troebel zodat ze onder water niets konden zien en jagen kansloos was. Het was het begin van het winterseizoen. In de lucht maakten ze dreigende, draaiende bewegingen, een poging om de plotseling ingevallen winter te bezweren.

Ik stond op, verliet het hevelhuis en liep naar huis over het weduwelaantje, een pad dat door de bomensingel leidt en dat

ik het weduwelaantje noem omdat ik als ik erover loop en vanaf de voet van de dijk naar boven klim me net een vissersweduwe voel. De wind sneed in mijn wangen. Mijn lippen waren stijf van de kou.

Bij de kleine stuw was mijn vader bezig met een schuif. Toen ik naast hem stond zei ik: 'Het zijn er meer dan normaal, hè.' Mijn lippen waren stijf, het klonk alsof ik dronken was.

Mijn vader keek naar de harde, loden hemel. 'Veel meer. En brutaal ook. Net vloog er een vlak over me heen.'

Met de punt van zijn laars wees hij op een streep witte poep aan de rand van de stuw. 'Ik denk dat het een verdomd strenge winter wordt. Dat ze daarom zo onrustig zijn.'

Ik liep naar huis en de wind sneed de beige bladeren van de bomen van de oprijlaan aan stukken. Kleine krakende stukjes droog blad vlogen in mijn haar. Mijn vader heeft gelijk, dacht ik. Het wordt een barre winter.

Rillend van de kou ging ik het laboratorium binnen. Opzichter Van Pelt stond bij een broedtrechter waarin kleine larven heen en weer zwommen omhuld door zilveren luchtballen. Ik vond de broedtrechter altijd schitterend, het begin van leven en de hand die wij daarin hadden. Van Pelt was na mijn vader de belangrijkste man van De Vijfde Dag. Een sterke, magere man met lang zwart haar en een vlassig baardje. Zijn ogen waren helderblauw en zijn pupillen leken zwarte streepjes in plaats van punten, bijna als bij een kat. Geduldig noteerde Van Pelt het aantal larven en ik regelde de toevoer van zuurstof en op dat moment raakten onze ellebogen elkaar. Het was niets, een halve seconde huid op huid, meer niet. Mijn warme adem condenseerde tegen het koude glas.

Geschrokken liep ik naar het raam. De koude schemering